

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ОК 5
«АРХЕОЛОГІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ»

галузь знань:
спеціальність:
рівень вищої освіти:
кваліфікаційний рівень:

В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»,
В9 «історія та археологія»,
третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень
доктор філософії (PhD)

Викладач: Манько Валерій Олександрович
кандидат історичних наук,

<https://orcid.org/0000-0002-2990-7234>
Valery_Manko@yahoo.com

Програма навчання – 12 тижнів

Обсяг годин навчального навантаження 3 ECTS (90 годин)

лекцій 16 годин	семінарів 14 годин	самостійної роботи 60 години
Форма підсумкового контролю - залік		

Київ 2025.
Оновлено – 2026.

ЗМІСТ

I. Структура дисципліни.

- I.1. Анотація дисципліни.
- I.2. Мета вивчення дисципліни.

II. Організація навчання.

- II.1. Календарно-тематичний план.
- II.2. Тематичний план.
- II.3. Література для вивчення дисципліни.
- II.4. Технічні вимоги для вивчення дисципліни.

III. Форми та методи контролю.

- III.1. Результати навчання, методи викладання і форми оцінювання.
- III.2. Умови визначення навчального рейтингу дисципліни.
- III.3. Критерії оцінювання знань і вмінь з дисципліни.
- III.4. Порядок перерахунку показників нормативної 100-бальної університетської шкали оцінювання в національну 4-бальну шкалу та шкалу ECTS.

IV. Політика доброчесності.

I. СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

I.1. Анотація дисципліни.

Курс «Археологічна термінологія» передбачає розгляд і аналіз найважливіших археологічних термінів, таких як «археологічний комплекс», «археологічна культура», «культурно-історична область», «глобальна трансрегіональна інформаційна система», «міграція», «конвергенція», «культурні контакти».

Робота археолога має спиратися на певну кількість основних археологічних понять, вживання яких часто спричиняє помилки, що стосуються логіки наукового дослідження. Така ситуація притаманна не тільки для наукових праць молодих вчених, але й для фундаментальних узагальнюючих наукових досліджень. Часто у роботах археологів один і той самий термін може вживатися для опису абсолютно різних процесів та явищ. Курс «Археологічна термінологія» не може виправити усі хиби у визначенні найважливіших понять археології, однак повинен окреслити коло проблем, які вимагають ретельного аналізу.

Актуальність курсу зумовлена необхідністю компетентного використання основних термінів археологічної науки, необхідністю пошуку їх коректного визначення.

Мета і завдання курсу: Програма курсу має на меті розкрити зміст основних понять археологічної науки, визначити недоліки й логічні помилки у їх застосуванні.

Міждисциплінарна координація: історія, філософія, географія.

I.2. Мета вивчення дисципліни.

Метою вивчення дисципліни «Археологічна термінологія» є:

I. Набуття аспірантами теоретичних знань щодо:

- 1) сучасних уявлень про суть і зміст основних археологічних термінів;
- 2) можливих помилок у визначенні основних археологічних термінів.

II. Набуття аспірантами практичних навичок і вмінь:

- 1) аналізувати зміст того чи іншого терміну;
- 2) знаходити логічні помилки у визначеннях археологічних термінів;
- 3) обґрунтовано пропонувати власні варіанти визначення того чи іншого археологічного терміну.

II. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

I.1. Календарно-тематичний план.

теми	заняття	дата
Вступ до курсу «Археологічна термінологія». Проблеми археологічної періодизації.	Лекція 1	січень
Археологічний комплекс.	Лекція 2	січень
Археологічна культура.	Лекція 3	січень
Культурно-історична область.	Лекція 4	лютий
Глобальна трансрегіональна інформаційна система.	Лекція 5	лютий
Міграція.	Лекція 6	лютий
Конвергенція.	Лекція 7	лютий
Культурні контакти.	Лекція 8	березень
Аналіз археологічних комплексів, що пов'язані з науковими інтересами слухачів курсу.	Семінар 1	березень
Аналіз критеріїв виділення археологічних культур, пов'язаних з науковими інтересами слухачів курсу.	Семінар 2	березень
Аналіз культурно-історичних областей, що пов'язані з науковими інтересами слухачів курсу.	Семінар 3	березень
Аналіз можливості існування на території України археологічних культур, що біли пов'язаними з певними ГТІС.	Семінар 4	квітень
Аналіз критеріїв наявності чи відсутності впливу міграцій на формування археологічних культур, що пов'язані з науковими інтересами слухачів курсу.	Семінар 5	квітень
Аналіз наявності чи відсутності конвергенції у розвитку археологічних культур, що пов'язані з науковими інтересами слухачів курсу.	Семінар 6	квітень
Аналіз наявності чи відсутності культурних контактів у розвитку археологічних культур, що пов'язані з науковими інтересами слухачів курсу.	Семінар 7	квітень
Залік	-	кінець квітня

II.2. Тематичний план.

№ з/п	Теми занять	Кількість годин
-------	-------------	-----------------

Лекція 1	Тема 1. Вступ до курсу. Просторові дані в археології. Основні завдання курсу «Археологічна термінологія». Умови роботи та оцінювання. Анонс форм роботи на семінарських та практичних заняттях. Коротке знайомство з викладачем та аспірантами (коротка біографія, напрям досліджень). Організаційні питання. Проблеми археологічної періодизації.	2 год.
Лекція 2	Тема 2. Археологічний комплекс. Поняття про археологічний комплекс. Відкриті та закриті комплекси. Гомогенні та мішані комплекси. Критерії визначення гомогенності комплексу.	2 год.
Лекція 3	Тема 3. Археологічна культура. Сучасні уявлення про археологічну культуру. Помилковість вживання терміну «культура», існування терміну як дань традиції. Принципи виділення археологічної культури.	2 год.
Лекція 4	Тема 4. Культурно-історична область. Сучасні уявлення про культурно-історичні області, синоніми поняття. Культурно-історичні області різних археологічних епох. Критерії визначення меж і складу певних культурно-історичних областей.	2 год.
Лекція 5	Тема 5. Глобальна трансрегіональна інформаційна система (ГТІС). Поняття ГТІС, приклади існування ГТІС. Зв'язок поняття ГТІС з визначенням археологічної епохи.	2 год.
Лекція 6	Тема 6. Міграція. Сучасні уявлення про міграції у первісності. Археологічні критерії міграції. Роль міграційної активності у розвитку археологічних культур наприкінці кам'яної доби.	2 год.
Лекція 7	Тема 7. Конвергенція. Сучасні уявлення про конвергентний розвиток. Археологічні критерії конвергенції. Розгляд випадків конвергентного розвитку наприкінці кам'яної доби.	2 год.
Лекція 8	Тема 8. Культурні контакти. Сучасні уявлення про культурні контакти між носіями різних археологічних культур. Археологічні критерії культурних контактів. Розгляд випадків культурних контактів наприкінці кам'яної доби	2 год.
Семінар 1	Археологічний комплекс. Аналіз археологічних комплексів, що пов'язані з науковими інтересами слухачів курсу.	2 год.
Семінар 2	Археологічна культура. Аналіз критеріїв виділення археологічних культур, пов'язаних з науковими інтересами слухачів курсу.	2 год.
Семінар 3	Культурно-історична область. Аналіз культурно-історичних областей, що пов'язані з науковими інтересами слухачів курсу.	2 год.
Семінар 4	Глобальна трансрегіональна інформаційна система (ГТІС). Аналіз можливості існування на території України археологічних культур, що біли пов'язаними з певними ГТІС.	2 год.

Семінар 5	Міграція. Аналіз критеріїв наявності чи відсутності впливу міграцій на формування археологічних культур, що пов'язані з науковими інтересами слухачів курсу.	2 год.
Семінар 6	Конвергенція. Аналіз наявності чи відсутності конвергенції у розвитку археологічних культур, що пов'язані з науковими інтересами слухачів курсу.	2 год.
Семінар 7	Культурні контакти. Аналіз наявності чи відсутності культурних контактів у розвитку археологічних культур, що пов'язані з науковими інтересами слухачів курсу.	2 год.

II.3. Література для вивчення дисципліни.

Для підготовки до семінарів та написання рефератів аспіранти можуть користуватися літературою наявною у Науковій бібліотеці Інституту археології НАН України, [Електронною бібліотекою ІА НАН України](#), та [Електронною бібліотекою ВГО «Спілка археологів України»](#). Курс забезпечений посібниками та базовою літературою:

Основна література:

Археология Украинской ССР. Артеменко, И. И. (ред.). 1985. *Археология Украинской ССР*. В 3 томах. 1: Телегин, Д. Я. (ред.). *Первобытная археология*. Киев: Наукова думка, 564 с. irbis-nbuv.gov.ua

Березанская, С. С., Отрощенко, В. В., Чередниченко, Н. Н., Шарафутдинова, И. Н. 1986. *Культуры эпохи бронзы на территории Украины*. Киев: Наукова думка, 164 с. irbis-nbuv.gov.ua

Генинг, В. Ф. 1982. *Очерки по истории советской археологии (у истоков формирования марксистских теоретических основ советской археологии. 20-е — первая половина 30-х годов)*. Киев: Наукова думка, 228 с. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13821187>

Генинг, В. Ф. 1983. *Объект и предмет науки в археологии*. Киев: Наукова думка, 224 с. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13842129>

Даниленко В.Н. Энеолит Украины: этноисторическое исследование. Київ: Наукова думка, 1974. ru.scribd.com

Даниленко В.Н. Неолит Украины. Главы древней истории Юго-Восточной Европы. Київ: Наукова думка, 1969. ru.scribd.com

Котова Н.С. 2002. *Неолітизація України*. Луганськ: Шлях.

Куштан, Д. П. 2013. *Південь Лісостепоного Подніпров'я за доби пізньої бронзи*. Донецьк, 232 с. Археологический альманах, 29. academia.edu

Магомедов, Б. В. 2001. *Черняховская культура. Проблема этноса*. Lublin. | ua.bookfi.org

Манько В.О. 2006. *Неоліт Південно-Східної України*. Київ: Шлях.

Манько В.О. 2010. Проблеми вивчення неоліту України. *Кам'яна доба України*, 13, с. 229-253.

Манько В.О. 2013. Ідеї Г. Чайлда та їх застосування для вивчення неоліту України. *Археологія*, 1, с. 16-32.

Моця, О. П. 1987. *Население Среднего Поднепровья IX—XIII вв. (по данным погребальных памятников)*. Киев: Наукова думка. figshare.com

Моця, О. П. 1993. *Населення Південноруських земель IX—XIII ст. (за матеріалами некрополів)*. Київ: Наукова думка, 160 с. <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.1566841.v1> | figshare.com

Скорый, С. А. 1996. *Киммерийцы в Украинской Лесостепи*. Киев; Полтава, 135 с. academia.edu

Скорый, С. А., Зимовец, Р. В. 2014. *Скифские древности Крыма. Материалы одной коллекции*. Киев: О. Филюк, 180 с. academia.edu

Телегин Д.Я., Титова Е.Н. 1998. *Поселения днепро-донецкой этнокультурной общности эпохи неолита: Свод археологических источников*. К.: Наукова думка.

Goring-Morris, A. N. & A. Belfer-Cohen. 2010. 'Great Expectations', or, the Inevitable Collapse of the Early Neolithic in the Near East. In M.S. Bandy & J.R. Fox (eds.), *Becoming Villagers. Comparing Early Village Societies*. Pp. 62-77. Amerind Studies in Archaeology, University of Arizona Press, Tucson. <https://www.researchgate.net/publication/352675279>

Додаткова література:

Клейн Л.С. 1991. *Археологическая типология*. Ленинград: АН СССР.

Клейн Л.С. 2009. *Новая археология*. Донецк: ДНУ.

II.4. Технічні вимоги для вивчення дисципліни.

Запис на прослуховування курсу передбачає, що аспірант володіє базовими навичками наукової роботи. Щоб отримати доступ до матеріалів курсу і успішно працювати над його вивченням, необхідні регулярний доступ до комп'ютеру та стабільного підключення до мережі інтернет. Також, необхідні засоби відео та аудіо зв'язку (вебкамера чи смартфон та мікрофон і навушники / гарнітура).

На всіх лекційних заняттях буде здійснюватись запис, про що оголошуватиметься на початку заняття. Фінальні доповіді, презентації та захисти проектів також будуть записані.

За необхідності можливе групове чи індивідуальне консультування через листування чи додаткові онлайн-зустрічі. Структура курсу побудована в розрахунок на те, що аспіранти є самостійними дослідниками і мають змогу поєднати виконання завдань курсу та роботу над дослідницькою роботою.

Розробники курсу рекомендують користуватись відкритим програмним забезпеченням (*open-source software*). Зокрема:

1. Текстовий редактор (письмові роботи приймаються в форматі doc, odt). Приклад – компоненти LibreOffice.
2. Бібліоменеджер для роботи з списками літератури та бібліографічними посиланнями. Приклад — Zotero.

Комунікація щодо процесу навчання здійснюється через офіційну поштову скриньку викладача. На поштову адресу надсилаються електронні документи (файли практичної роботи та письмового завдання/есе). Час відповіді на лист — до 24 години. Листи і повідомлення можуть бути не опрацьовані у вихідні та святкові дні, а також в період з 21-00 до 9-00.

III. ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЮ

Поточний контроль знань здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня засвоєння аспірантами певних розділів (тем) навчальної програми, пошуку й критичного аналізу його-джерел. Формами поточного контролю є семінарське опитування, заслуховування доповідей, дискусії; письмова дослідницька робота. Поточний контроль передбачає оцінювання кожного виду робіт, зазначених в «Умовах визначення навчального рейтингу», та здійснюється у відповідності до визначених критеріїв (див. наступний розділ).

Підсумковою формою контролю є залік.

Питання для заліку:

1. Які логічні помилки ми бачимо у існуючій системі археологічної періодизації?
2. Якими є ознаки чистих і мішаних комплексів?
3. Що таке закритий комплекс?
4. Якими є критерії виділення археологічних культур?
5. Які вам відомі археологічні культури з різними назвами, які ми могли б розглядати у межах однієї археологічної культури?
6. Які культурно-історичні області різних епох вам відомі?
7. Якими є критерії виділення культурно-історичних областей?
8. Чи змінюється зміст поняття «культурно-історична область» у залежності від археологічної епохи?
9. Наведіть приклад та обґрунтуйте існування культурного феномену, зміст якого є більшим за обсягом, ніж культурно-історична область.
10. Наведіть приклад міграційної активності на території України у одну з археологічних епох.
11. Якими є археологічні критерії міграції?
12. Якими є критерії конвергентного розвитку археологічних культур?
13. Які явища конвергентного розвитку вам відомі?
14. Якими є критерії наявності культурних контактів між носіями різних археологічних культур?
15. Наведіть приклад існування культурних контактів між носіями різних археологічних культур.

Письмова робота есе/реферат.

Метою написання підсумкової роботи є на практиці використати отримані знання. Пропонується кожному аспіранту написати тезовий конспект майбутньої наукової статті, у якій будуть підняті проблеми, обговорені у курсі лекцій та на семінарах. Такий конспект буде торкатися тих тем, які є пов'язаними з темою майбутнього археологічного дослідження.

При близький обсяг плану конспекту – 5 сторінок (без титульної). Шрифт — Liberation Serif, розмір — 14, інтервал — 1,5. Роботу слід надіслати на пошту викладача не пізніше ніж за 48 годин до заліку.

Орієнтовні теми письмових робіт:

1. Критерії виділення археологічної культури доби палеоліту.
2. Критерії виділення археологічної культури доби неоліту.
3. Критерії виділення археологічної культури доби бронзи.
4. Критерії виділення археологічної культури доби раннього заліза.
5. Культурно-історичні області неоліту.
6. Культурно-історичні області доби бронзи.
7. Культурно-історичні області доби раннього заліза.
8. Приклади існування трансрегіональних інформаційних систем.
9. Міграційна активність у добу неоліту.
10. Міграційна активність у добу бронзи.
11. Міграційна активність у добу раннього заліза.
12. Конвергентний розвиток різних археологічних культур.
13. Міжкультурні контакти у добу неоліту.
14. Міжкультурні контакти у добу бронзи.
15. Міжкультурні контакти у добу раннього заліза.

III.1. Результати навчання, методи викладання і форми оцінювання.

Результати навчання	Методи викладання і навчання	Форми оцінювання
РН 02 Знання методів наукових досліджень та вміння їх використовувати на	Виконання аспірантами самостійних завдань.	Перевірка якості прочитання та критичного аналізу аспірантами фахової

належному рівні; вміння вишукувати, опрацьовувати, аналізувати та синтезувати отриману інформацію (архівні джерела, наукові статті, науково-аналітичні матеріали, бази даних тощо).		літератури. Відповіді та дискусії на семінарських заняттях. Перевірка якості виконання самостійних завдань.
РН 03 Знання теорії і розуміння методології системного аналізу, принципів застосування системного підходу при дослідженні соціально-економічних процесів та явищ, вміння використовувати методологію системного аналізу у сфері археології та антропології;	Семінарські обговорення; Доповідь на одну із семінарських тем. Індивідуальний міні-проєкт (дослідження): доповідь на одну із семінарських тем із пошуком додаткових джерел.	Відповіді та дискусії на семінарських заняттях. Письмова дослідницька робота. Перевірка якості виконання самостійних завдань.
РН 08 Знання історії розвитку соціально-економічних та історичних процесів; концептуальних засад охорони археологічної спадщини; реконструкції етнокультурної історії населення сучасної України; деталізація давньої історії України; стратегічних напрямів удосконалення методики проведення археологічних досліджень.	Доповідь на одну із семінарських тем.	Поточний контроль активної участі студентів у практичних заняттях.
РН 09 Знання у виявленні локальних особливостей розвитку окремих регіонів України у доісторичний період; антропологічного складу населення України у різні історичні періоди; побуту та умов життя давнього населення від появи людини на території сучасної України до XXI ст.; міграційних тенденцій у давнину на території сучасної України та їх комплексний аналіз.	Групові обговорення.	Поточний контроль активної участі студентів у практичних заняттях.
РН 10 Знання закономірностей розвитку продуктивних сил давніх суспільств; світогляду давніх суспільств за	Практичні роботи. Робота у міні-групах та парах під час занять.	Поточний контроль активної участі студентів у практичних заняттях

даними археологічних досліджень; системи розселення та функціонування соціально-історичних організмів давнини на території сучасної України у різні історичні періоди та виявлення закономірностей; розвитку матеріальної культури давніх суспільств, що мешкали на території сучасної України від появи людини на території сучасної України до XXI ст.		
РН 11 Вміння класифікувати типи матеріальної культури давніх суспільств; використання природничих методів дослідження для комплексної характеристики давніх суспільств; реконструювати господарські структури давніх суспільств та хід соціально-історичного процесу; визначати пріоритетні напрямки розвитку історичної науки.	Доповідь на одну із семінарських тем.	Поточний контроль активної участі студентів у практичних заняттях.
РН 12 Знання методологічних питань вивчення давньої історії за матеріальними залишками; розвитку сільського господарства протягом часу існування відтворювальної економіки на теренах України; історії та ролі металургії давніх суспільств; напрямів удосконалення технологій давніх виробництв (обробки каменю, кістки, шкіри, дерева, виробництва скла тощо);	Практичні роботи. Робота у міні-групах та парах під час занять.	Поточний контроль активної участі студентів у практичних заняттях.
РН 13 Знання проблеми первісного заселення території України; становлення відтворюючої економіки на Україні; емпіричного рівня пізнання археології; проблем теоретизу-	Практичні роботи. Робота у міні-групах та парах під час занять.	Поточний контроль активної участі студентів у практичних заняттях.

вання наукового знання в археології; меж пізнання в археології; становлення та розвитку української археології;		
РН 14 Вміння будувати демографічні моделі розвитку відмінних типів суспільств минулого (кочовики, землероби тощо); проводити кластерний та факторний аналіз даних для виявлення спорідненості давніх людських об'єднань.	Практичні роботи. Написання аспірантами письмової роботи. Письмова дослідницька робота, що розвиває основні тези доповіді на семінарі. Семінарські обговорення.	Поточний контроль активної участі аспірантів у практичних заняттях. Перевірка якості виконання самостійних завдань.
РН 15 Знання методологічних принципів дослідження соціальної сфери суспільного життя у археології; давнього ремесла за археологічними даними; методології пізнання антропогенезу; основних індикаторів різних шляхів генезису та розвитку політичних підсистем у давніх суспільствах; основних ознак міграцій давніх племен.	Доповідь на одну із семінарських тем.	Поточний контроль активної участі студентів у практичних заняттях.
РН 16 Знання основних сучасних методик та підходів археологічного дослідження; теоретико-методологічних основ реконструкції давньої історії за матеріальними залишками; вміння визначати специфічні риси різного типу соціумів давнини; обґрунтовувати перспективні напрями модернізації методів археологічного дослідження та концепцій національної ідентичності.	Практичні роботи. Робота у міні-групах та парах під час занять.	Поточний контроль активної участі студентів у практичних заняттях.

III.2. Умови визначення навчального рейтингу дисципліни.

Види робіт/форми контролю	Кількість робіт	Максимум балів за заняття/вид роботи	Разом
Семінарські заняття	7	12	84
РАЗОМ (за роботу у семестрі):			84
Залік			16

III.3. Критерії оцінювання знань і вмінь з дисципліни.

Види робіт	Кількість балів	Критерії оцінювання
Семінарське заняття	5	Доповнення
	9	Відповідь із використанням основної літератури (з урахуванням повноти відповіді)
	10	Відповідь із використанням основної та додаткової літератури (з урахуванням повноти відповіді)
Дослідницька письмова робота	0	Завдання не виконане або містить плагіат.
	1–5	Завдання виконане не повною мірою; автор не виявляє навичок аналізу і логічного та послідовного викладу; подекуди припускається помилкових суджень; робота не вчитана й оформлена неналежним чином.
	6–9	Автор демонструє достатню обізнаність із програмним матеріалом дисципліни та вміння логічно і послідовно викладати свої судження на письмі. Разом із тим, завдання виконане недостатньо повною мірою; роботі бракує аналітичного характеру.
	16	Завдання виконане вчасно і повною мірою; автор демонструє належний рівень знання і розуміння програмного матеріалу дисципліни; виявляє аналітичні здібності, здатність до самостійного, системного, логічного і послідовного мислення. Робота вчасно подана й оформлена у відповідності до вимог.

III.4. Порядок перерахунку показників нормативної 100-бальної університетської шкали оцінювання в національну 4-бальну шкалу та шкалу ECTS.

За шкалою університету	За національною шкалою		За шкалою ECTS
	Екзамен	Залік	
91 – 100	5 (відмінно)	Зараховано	A (відмінно)
81 – 90	4 (добре)		B (дуже добре)
71 – 80			C (добре)
66 – 70	3 (задовільно)		D (задовільно)
60 – 65		E (достатньо)	
30 – 59	2 (незадовільно)	Не зараховано	FX (незадовільно – з можливістю повторного складання)

1 – 29			Г (незадовільно – з обов'язковим повторним кур- сом)
--------	--	--	--

IV. ПОЛІТИКА ДОБРОЧЕСНОСТІ

Виконання навчальних завдань і робота в курсі має відповідати вимогам викладених у законах України «[Про академічну доброчесність](#)», «[Про авторське право і суміжні права](#)», «[Про освіту](#)», «[Про наукову і науково-технічну діяльність](#)», «[Про науково-технічну інформацію](#)», «[Про вищу освіту](#)» та «[Положення про організацію освітнього процесу для аспірантів та здобувачів ступеня доктора філософії поза аспірантурою у Інституті археології НАН України](#)» затвердженого Вченою радою Інституту археології НАН України 15 червня 2017 р. Протоколом №6.

Розробники курсу очікують, що всі учасники є апіорно є рівноправними колегами які здійснюють самостійні дослідження. Усі матеріали включно з наданими електронними копіями публікацій надаються виключно з навчальною метою і не можуть бути поширені чи використовуватись поза межами навчальних завдань курсу, або третіми особами.

У разі неможливості з поважних причин бути присутніми на лекційному занятті аспіранти зобов'язані повідомити викладача про це. Матеріал пропущених лекційних занять повинен бути відповідним чином опрацьований. Відсутність аспіранта на семінарському занятті зобов'язує його виконати додаткове завдання з тематики курсу.

Розробники:

Манько Валерій Олександрович к. і. н.,

Старший науковий співробітник

відділу археології Криму та Північно-Західного Причорномор'я ІА НАН України

Затверджено:

Вченою радою Інституту археології НАН України
протокол № 9 від «09» червня 2025 р.

Затверджено:

Вченою радою Інституту археології НАН України
Протокол № 18 від «17» вересня 2026 р.